

تدابیر بارداری در طب سنتی

مجله تخصصی

سودابه بیوس

زیر نظر:

استاد اسماعیل ناظم

www.ketab.ir

سرشناسه : بیوس، سودابه، ۱۳۴۳ -

عنوان و نام پدیدآور : تدابیر دوران بارداری در طب سنتی / تألیف سودابه بیوس؛ زیرنظر اسماعیل ناظم.

مشخصات نشر : تهران : چوگان، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری : ۳۶۲ص.

شابک : 978-964-5682-32-1

وضعیت فهرست نویسی : فیا

موضوع : پزشکی ایرانی

عقیمی :

ساده افزوده : ناظم، اسماعیل، مترجم

رده ی کنگره : ۱۳۷/۸۲: ۱۳۹۲

رده بندی دیویی : ۶۱۰/۹۰۵

شماره کتابشناسی ملی : ۳۴۳۱۱۸

تدابیر دوران بارداری در طب سنتی

تألیف: سودابه بیوس زیر نظر استاد اسماعیل ناظم

طراح جلد: رسول الله اکسیری

ناشر: چوگان

شمارگان: ۱۰۰۰

نوبت چاپ: اول/۹۳

شابک: ۱-۳۲-۵۶۸۲-۹۶۴-۹۸

بها: ۱۷۰۰۰۰ ریال

تلفن: ۰۹۱۲۳۵۹۱۴۴۳-۶۶۴۰۶۴۷۷

نشانی: تهران، خیابان انقلاب، خیابان ۱۶ آذر، کوچه پارسی، پلاک ۶

هرگونه کپی برداری پیگرد قانونی دارد

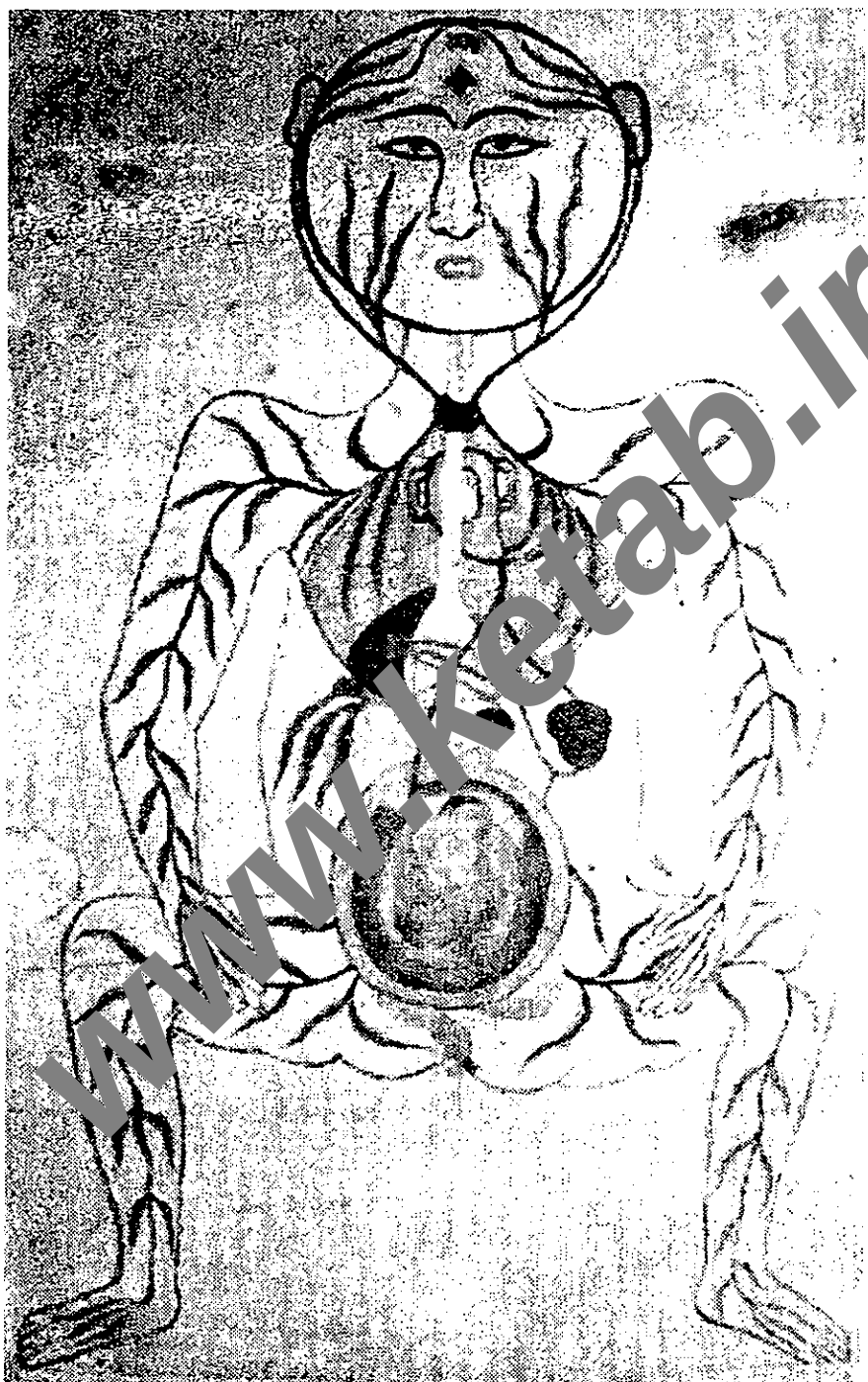
WWW.CHOOGAN.COM

صورت بودن جنین در رحم و قوای طبیعی و غیر طبیعی آن توأم بودن و طفل از این شکل ظاهر شود

رساله جنین تألیف حکیم اصغر حسین بن غلام غوث چاپ ۱۲۷۱ هـ. ق. کانپور هند

کتاب تشریح بدن انسان معروف به تشریح منصوری از منصور بن محمد بن احمد شیرازی
متولد نیمه نخست قرن ۸ هجری قمری، چاپ ۱۳۸۳ موسسه مطالعات اسلامی

فهرست

۱		مقدمه
۵		پیشگفتار
۱۱		اصطلاحات طبی بارداری و زایمان
۱۱		لحم
۱۱		شحم
۱۲		جلد (پوست)
۱۲		آورده
۱۲		شراین
۱۳		غشاء
۱۳		اعمال غشاءها
۱۴		اعضای تناسلی
۱۴		اعضای تناسلی مرد (انثین، بیضه‌ها)
۱۵		قضیب
۱۷		منی در مردان
۲۱		رحم
۲۲		عنق رحم (واژن)
۲۲		قوه‌های موجود در رحم
۲۳		انثین در زنان
۲۴		منی در زنان
۲۸		لقاح
۳۶		کواکب و دوره‌های جنینی
۳۶		حالت و احاله اولی: طور (دوره) ماء
۳۷		دوره ثانیه: مخلقه

۳۷	احاله ثالثه: علقه
۳۷	احاله اریعه: مضغه
۳۸	احاله خامسه
۳۸	احاله سادسه
۳۸	احاله سابعه
۳۹	چرا نطفه در رحم حرکت می کند؟ (دلیل حرکت و قوت نطفه)
۴۰	دوره های حمل از دیدگاه نجوم
۴۰	ماه اول
۴۰	ماه دوم
۴۱	ماه سوم
۴۱	ماه چهارم
۴۱	ماه پنجم
۴۱	ماه ششم
۴۱	ماه هفتم
۴۲	ماه هشتم
۴۲	ماه نهم
۴۲	غشاءهای جنینی
۴۲	مشیمیه
۴۳	بلاسی یا لفائفی
۴۴	آمنیوس
۴۶	اندازه جنین در هفته های حمل
۴۷	مزاج جنین چیست؟
۴۸	تاریخ زایمان
۵۱	چرا مولود ماه هشتم زنده نمی ماند؟
۵۲	چرا جنین هفت ماهه زنده می ماند؟
۵۲	آفت های زایمان هفت ماهه
۵۶	تدابیر قبل از انعقاد نطفه
۵۸	لقوه (زنی با قابلیت بارداری سریع)
۵۹	قبیس (مردی با قابلیت باروری سریع)
۶۰	تدابیر قبل از بارداری
۶۱	سوء مزاجات رحم
۶۱	سوء مزاج بارد مکثف
۶۲	سوء مزاج حار
۶۳	سوء مزاج رطب مزلقه
۶۴	سوء مزاج بارد یابس
۶۵	انواع مزاج طبیعی در مردان

۶۵	اسباب نقصان باه.....
۶۶	اشکال در قضیب.....
۶۷	اشکال در اعضای منی.....
۶۷	اشکال در اعضای رثیه.....
۶۸	اشکال در عضو متوسط بین اعضای رثیه.....
۶۹	اشکال در اعضای مجاور تولیدمثل.....
۶۹	کاهش نفخ.....
۶۹	ضعف عمومی بدن.....
۷۲	عوامال موثر در تعیین جنسیت.....
۷۲	سبب‌های به وجود آمدن جنین دختر یا پسر.....
۷۳	مزاج خصیتین در مرد.....
۷۳	مزاج حار.....
۷۳	مزاج بار.....
۷۳	مزاج حار یا سرد.....
۷۴	مزاج حار رطب.....
۷۴	مزاج بارد یابس.....
۷۵	مزاج بارد رطب.....
۷۵	تأثیر مزاج انثیین زن در جنسیت جنین.....
۷۵	مزاج انثیین در زن.....
۷۵	نوع منی زن و مرد.....
۷۸	هیئت قرارگیری و زمان مباشرت.....
۷۹	عوامال محیطی.....
۸۰	حالات روانی زوجین هنگام مباشرت.....
۸۰	تدابیر پسر شدن جنین.....
۸۳	تدابیر عمومی قبل از جماع.....
۸۶	تدابیر هنگام جماع.....
۸۷	تدابیر پس از جماع.....
۸۸	تدبیر مولود جمیل.....
۹۰	نشانه‌های جبل (آبستنی).....
۹۰	علائم احتمالی.....
۹۰	نشانه‌های احتمالی بارداری.....
۹۳	نشانه‌های ثابت و قطعی حمل.....
۹۴	روش‌های تشخیص بارداری.....
۹۶	روش‌های تشخیص جنسیت در دوران بارداری.....
۹۷	علائم حمل به پسر.....
۹۸	نشانه‌های حاملگی در جنین دختر.....

۱۰۰	تدابیر حبالی
۱۰۰	روش‌های کاهش فضولات بدن در دوران بارداری
۱۰۱	تنقیه فضولات از بدن
۱۰۲	بایدها و نبایدها در تدبیر حمل
۱۰۵	عوارض احتمالی بارداری طبیعی و روش درمان
۱۰۵	قی، غشیان، ساقط شدن اشتها
۱۰۵	قی
۱۱۳	غشیان
۱۱۵	فساد شهوت (وَحَم)
۱۱۷	لان لعاب (تیزق) حوامل
۱۱۹	تولنج حوامل
۱۲۲	بیشیر و سر
۱۲۳	فواق
۱۲۵	یبوست در بارداری
۱۲۶	اسهال حبالی
۱۲۷	زحیر حوامل
۱۲۸	قی‌الدم در حوامل
۱۲۹	خفقان عارض بر حبالی
۱۳۰	خفقان
۱۳۳	سعال حوامل
۱۳۴	تهیج حوامل
۱۳۶	تسد عضلانی در حبالی
۱۳۷	سیلان طمث در حبل
۱۳۹	سهر حوامل
۱۴۰	دوالی حوامل
۱۴۱	وجع استان حوامل
۱۴۳	صداع حوامل
۱۴۵	عسر البول حوامل
۱۴۷	سلس البول حوامل
۱۴۸	تکدر عصبی سمعی در حوامل
۱۴۸	تکدر عصبی شمی حوامل
۱۴۸	آلام عصبی ناشی از حمل
۱۴۹	غشی حوامل
۱۵۱	رعاف حوامل
۱۵۴	فتق حوامل
۱۵۵	خارش فرج در حبل

۱۵۵	اجتناب از عطاس (عطسه کردن) در حمل
۱۵۶	جماع در حمل
۱۵۷	حمام در حمل
۱۵۸	نشانه‌های ضعف جنین
۱۵۸	امور ممنوعه در بارداری
۱۶۱	فصد و بارداری
۱۶۳	حجامت و بارداری
۱۶۴	زخم انداختن در بارداری
۱۶۴	تدبیر ماه نهم
۱۶۶	تدبیر نهمین ماه
۱۶۸	ولادت پیش از موعد
۱۶۸	اسباب ولادت پیش از موعد
۱۶۹	عسر ولادت
۱۶۹	اسباب عسر ولادت ناشی از جلی
۱۷۰	اسباب عسر ولادت مربوط به جنین
۱۷۱	سبب‌های رحمی عسر ولادت
۱۷۲	اسباب عسر ناشی از مسیمه
۱۷۲	عسر ولادت مربوط به اعضا و اعضاء
۱۷۳	اسباب عسر ناشی از وقت ولادت
۱۷۳	اسباب بادیه (خارجی)
۱۷۴	نشانه‌های سهل بودن یا عسر ولادت
۱۷۵	تدابیر انجام ولادت
۱۷۸	تدابیر عسر (سختی) ولادت
۱۸۰	ادویه‌های عسر ولادت
۱۸۰	تعلیقات عسر ولادت
۱۸۱	حقیقه‌های عسر ولادت
۱۸۱	آبزن‌های مفید برای عسر ولادت
۱۸۱	حملات مناسب جهت عسر ولادت
۱۸۱	بخورات عسر ولادت
۱۸۲	ضمادات عسر ولادت
۱۸۸	اشکال غیرطبیعی که موجب عسر ولادت می‌گردند
۱۹۵	نفاس
۱۹۵	تدابیر نفساء
۱۹۷	تدبیر کثرت دم بعد از نفاس
۱۹۸	تدابیر قلت دم نفاس
۱۹۹	تدبیر انتفاخ بطن

۱۹۹	تدابیر اوجاع رحم
۲۰۰	پیچش شکم بعد از زایمان
۲۰۱	بی‌قراری و خفقانیت
۲۰۱	جنون پس از زایمان
۲۰۱	تدابیر بزرگ شدن شکم بعد از ولادت
۲۰۲	حمیات نفاسی
۲۰۴	التهاب صفاق پس از ولادت
۲۰۶	تغذیه در نفاس
۲۰۸	استحاضه رحم
۲۱۰	لین پس از حمل
۲۱۰	جماع بعد از حمل
۲۱۱	جنین میوه
۲۱۳	خروج جنین
۲۱۴	رجا
۲۱۵	تفاوت‌های رجا (آب‌تنی)
۲۱۵	تفاوت رجا با استسقی طاری
۲۱۶	اسباب به وجود آورنده رجا
۲۱۸	مضغه حوصلیه
۲۱۸	علاج
۲۲۰	درمان عمومی رجا به بیان بوعلی
۲۲۱	درمان عمومی رجا به بیان حکیم رازی
۲۲۲	حمل خارج از رحم
۲۲۲	حمل خلالی
۲۲۲	حمل بوقی
۲۲۳	حمل مبیضی
۲۲۳	حمل بطنی
۲۲۳	اسباب به وجود آورنده حمل خارج رحمی
۲۲۴	سقط
۲۲۴	اسباب داخلی سقط
۲۲۶	اسباب خارجی (بادیه) سقط
۲۲۸	شیوع
۲۲۹	بلاد و فصول
۲۲۹	نشانه‌های سقط
۲۳۰	طریق تشخیص
۲۳۰	نشانه‌های وجود رطوبات مزلق مرخیه در رحم
۲۳۱	تهیج اجفان (پلک‌ها) نشانه‌های وجود ریاغ غلیظ در رحم

۲۳۱	هزال مفرط
۲۳۱	حبس طمث
۲۳۱	نشانه‌های ظاهری مادر که خبر از حال جنین و سقط می‌کند
۲۳۲	علاج
۲۳۷	دستورات عمومی در جلوگیری از سقط
۲۳۸	ادویه‌های حافظ جنین
۲۳۹	معجون‌های حافظ جنین
۲۴۰	تعلیقات حافظ جنین
۲۴۰	ضربان اسقاط
۲۴۰	علاج
۲۴۱	داروهای سقط آور
۲۴۱	ادویه‌های سرد آور
۲۴۲	ادویه‌های خونی سقط آور
۲۴۳	حمولات سقط آور
۲۴۵	آبزن‌های سقط آور
۲۴۵	ضمادات سقط کننده
۲۴۵	نفوخ (ادویه‌هایی که در بیسی و دم شوند) موجب سقط
۲۴۵	بخورات سقط آور
۲۴۶	تدابیر سقط
۲۴۶	تدابیر پس از سقط
۲۴۷	تدابیر در زنی که دچار سقط شده و تمایل به حمل مجدد دارد
۲۴۹	سقط بر اثر ضعف معده و کبد
۲۵۱	کتابنامه
۲۵۵	فهرست ادویه موجود در کتاب
۲۵۵	ابازیر
۲۵۵	ابهل
۲۵۵	اثلج
۲۵۵	احریض
۲۵۵	اذخر
۲۵۶	اسارون
۲۵۶	اسفیدباج
۲۵۶	اطریفل صغیر
۲۵۷	اقتیمون
۲۵۷	افریون
۲۵۷	افستین
۲۵۷	افلونیا

۲۵۸		اقاقیا
۲۵۸		اکلیل‌الملک
۲۵۸		امروسیا
۲۵۹		املج
۲۶۰		انجدان
۲۶۰		انجره
۲۶۰		انوش دارو
۲۶۱		انیسون
۲۶۱		اوز
۲۶۱		ایسجات
۲۶۱		بارج فیکرا
۲۶۲		ایلاج لم
۲۶۲		ایرسا
۲۶۳		آب آهن
۲۶۳		آبکامه
۲۶۳		آذریو
۲۶۳		آذریون
۲۶۴		آس
۲۶۴		آطریلال
۲۶۴		پادزهر معدنی
۲۶۴		بارزد (قته)
۲۶۵		باسلیقون صغیر
۲۶۵		باسلیقون کبیر
۲۶۵		بخور مریم
۲۶۵		بردی
۲۶۶		پرسیاوشان
۲۶۶		برنگ کابلی
۲۶۶		بسفایج
۲۶۶		بصل
۲۶۶		بط (اردک)
۲۶۶		بعر الماعز
۲۶۷		بقلة الحمقاء
۲۶۷		بیلج
۲۶۷		البنج
۲۶۷		بنج
۲۶۸		بنفسج

۲۶۸	بوزیدان
۲۶۸	پنیر مایه خرگوش
۲۶۸	انفحه
۲۶۹	تخم ترب
۲۶۹	فجل
۲۶۹	ترید
۲۶۹	ترید معدنی
۲۷۰	ترمس
۲۷۰	ترن
۲۷۰	ترب
۲۷۰	تریاق اریق
۲۷۱	تریاق فووق
۲۷۱	توایل
۲۷۱	ایازیر
۲۷۱	افاویه
۲۷۱	تیهو
۲۷۱	طیهوج
۲۷۱	ٹیل
۲۷۲	جاورس
۲۷۲	جاوشیر
۲۷۲	جدوار
۲۷۲	جرجیر
۲۷۲	جندیستر
۲۷۳	جوارش عنبر ساده
۲۷۳	جوارش عود
۲۷۳	جوارش فواکه
۲۷۳	جوارش کمونی
۲۷۳	جوارش لؤلؤ
۲۷۴	جوارش مصطکی
۲۷۴	جوزبوا
۲۷۴	چای ختائی
۲۷۴	حب البان
۲۷۴	حب الکلی
۲۷۵	حبّ حابس دم
۲۷۵	حب صبر
۲۷۵	حبّ متّن

۲۷۵	حبة الخضراء.....
۲۷۶	حرمل.....
۲۷۶	حصریه.....
۲۷۶	حضض.....
۲۷۶	حلبه.....
۲۷۶	حلیت.....
۲۷۷	حمام اهلی.....
۲۷۷	حمام.....
۲۷۷	حنه توقی.....
۲۷۷	حنبل.....
۲۷۷	حبث الحد.....
۲۷۷	خرابی.....
۲۷۸	خربق.....
۲۷۸	خرنوب.....
۲۷۸	خروج.....
۲۷۸	خس.....
۲۷۸	خشخاش.....
۲۷۸	خصی الثعلب.....
۲۷۹	خطمی.....
۲۷۹	خلوق.....
۲۷۹	خمیره گاوزبان عنبری.....
۲۸۰	خنزیر.....
۲۸۰	خولنجان.....
۲۸۰	خیارشنبیر.....
۲۸۰	دارشیشعان.....
۲۸۰	دارفلفل.....
۲۸۱	دحمرثا.....
۲۸۱	درونج.....
۲۸۱	دم الاخوین.....
۲۸۲	دواء البلغم.....
۲۸۲	دواء الکرکم.....
۲۸۲	دواء الکرکم اکبر.....
۲۸۲	دواء المسک معتدل.....
۲۸۳	دوای ذوالخاصیه.....
۲۸۳	رازیانج.....
۲۸۳	راوند.....

۲۸۳		رصاص
۲۸۳		رمانیه
۲۸۴		روغن رازقی
۲۸۴		روغن کدو
۲۸۴		روغن کلکلانج
۲۸۴		روغن ناردين
۲۸۵		زاج
۲۸۵		زاج ابيض
۲۸۵		زاج احمر
۲۸۵		زاج البحر
۲۸۵		زيب
۲۸۶		زراوند
۲۸۶		زراوند احمر
۲۸۶		زرشکيه
۲۸۶		زرنباد
۲۸۷		زرنبخ
۲۸۷		زعفران
۲۸۷		زمرّد
۲۸۷		زنيق
۲۸۸		زنجبيل
۲۸۸		زهره گاو
۲۸۸		زيق
۲۸۸		زيرباج
۲۸۹		ساذج
۲۸۹		سذاب
۲۸۹		سرخص
۲۸۹		سرکه
۲۹۰		سرکه عنصل
۲۹۰		سرگين اسب
۲۹۰		سعد
۲۹۱		سفرجل
۲۹۱		سفوف حبّ الرمان
۲۹۱		سقمونيا
۲۹۱		سکنجبین بزوری معتدل
۲۹۲		سکنجبین تفاحی
۲۹۲		سکنجبین سفرجلی

۲۹۲	سکنجبین عنصلی
۲۹۲	سگبینج
۲۹۳	سلخ الحیه
۲۹۳	سماق
۲۹۳	سمسم
۲۹۳	سنبل الطیب
۲۹۴	سنگهاره
۲۹۴	سوسن
۲۹۴	سویق
۲۹۵	سیر
۲۹۵	سرخ گاو
۲۹۵	ش
۲۹۶	شب یمن
۲۹۶	شیت
۲۹۶	شریت بنفشه
۲۹۶	شریت حصرم
۲۹۶	شریت عود ترش
۲۹۶	خمیره عود خاصه
۲۹۶	[خمیره عود ترش]
۲۹۷	شیخ
۲۹۷	شیطرج
۲۹۷	شيلم
۲۹۷	صمغ
۲۹۸	صندل
۲۹۸	طباشیر
۲۹۸	طین القیمولیا
۲۹۸	طین قبرسی
۲۹۹	طین مختوم
۲۹۹	عرطینشا
۲۹۹	عرعر
۲۹۹	عصی الراعی
۳۰۰	عطر مثلث
۳۰۰	عفص
۳۰۰	عقیق
۳۰۰	عناب
۳۰۰	عنب الثعلب

۳۰۱	عنکبوت
۳۰۱	عوسج
۳۰۱	غار
۳۰۱	غاریقون
۳۰۱	غالیه
۳۰۲	غبیرا
۳۰۲	غبیرا
۳۰۳	غاشرا
۳۰۳	فلفلویه
۳۰۳	فوسج
۳۰۳	فوفل
۳۰۴	فوفه
۳۰۴	قاقله صا
۳۰۴	قثاء الحمار
۳۰۴	قردمانا
۳۰۴	قرص مثلث
۳۰۴	قرط
۳۰۵	قرطم
۳۰۵	قسط
۳۰۵	قصب الذريرة
۳۰۵	قطران
۳۰۵	شرین
۳۰۶	قطران گیاهی
۳۰۶	قلایا
۳۰۷	قلی
۳۰۷	مقلی
۳۰۷	قمقم
۳۰۷	قنطوریون
۳۰۷	قنطوریون کبیر
۳۰۷	قنطوریون صغیر
۳۰۸	قیروطی
۳۰۸	[دستور عمل قیروطی]
۳۰۸	قیصوم
۳۰۸	کاشم
۳۰۸	کافور
۳۰۸	کاکنج

۳۰۸	کیابه
۳۰۹	کبر
۳۰۹	کتیرا
۳۰۹	کراث
۳۰۹	کرفس
۳۰۹	کزبره
۳۰۹	کشوث
۳۱۰	کف المریم
۳۱۰	کلکلاج بارد
۳۱۱	کاشیر
۳۱۱	کمون
۳۱۱	کمر
۳۱۱	کندش
۳۱۱	کوامیخ
۳۱۱	کامخ
۳۱۲	کهریا
۳۱۲	گز انگبین
۳۱۲	گزر
۳۱۳	گزنگبین
۳۱۳	گل شیرازی و گل سرشوی
۳۱۳	گل قند
۳۱۳	گوگرد
۳۱۳	لادن
۳۱۴	لبلاب
۳۱۴	لحیة التیس
۳۱۴	لسان الثور
۳۱۴	لسان العصافیر
۳۱۵	لؤلؤ
۳۱۵	ماء الاصول
۳۱۵	ماء اللحم
۳۱۶	[ماء اللحم نافع از برای ضعف بدن و ضعف قوی]
۳۱۶	ماء الجبن
۳۱۷	مثرودیطوس
۳۱۷	مخ
۳۱۷	مر
۳۱۸	مرجان

۳۱۸	مرزنجوش
۳۱۸	مرق
۳۱۸	مَرَق: مَرَق
۳۱۸	مرماحوز
۳۱۸	مسک
۳۱۹	مشک طلا مشک
۳۱۹	مشکطرا مشیع
۳۱۹	مشوی
۳۱۹	مصطحی
۳۲۰	مبون حافظ جنین
۳۲۰	معجون فلافل
۳۲۰	طین مغ
۳۲۱	مفرح یوت
۳۲۱	مقل
۳۲۱	مقل ارزق
۳۲۱	المقلی
۳۲۲	ملح اندرانی
۳۲۲	مندى
۳۲۲	میعه یاسه
۳۲۲	نارجیل
۳۲۲	هلیله
۳۲۲	نیذ
۳۲۳	نجم و نجیل
۳۲۳	نرگس
۳۲۳	نعناع
۳۲۳	نیلوفر
۳۲۳	هسته تهرندی
۳۲۴	هیل بوا و هال بوا
۳۲۵	سرگذشت نامه برخی اطبا
۳۲۵	حنین بن اسحاق
۳۲۵	ابن جزار
۳۲۶	ابن جزله
۳۲۶	ابن ماسویه
۳۲۷	ارسطو
۳۲۷	ابو العباس احمد بن محمد بن یحی البدی
۳۲۸	انطاکی

۳۲۸		اهوازی
۳۲۸		بقراط
۳۲۹		جالینوس
۳۲۹		حکیم ارزانی
۳۳۰		حکیم اعظم خان
۳۳۰		بهاء الدوله
۳۳۱		رازی
۳۳۲		الزهرای (خلف بن عباس)
۳۳۳		سمرقندی
۳۳۳		سیدی
۳۳۳		مس الدین احمد
۳۳۳		حکیم محمد سیدی خان
۳۳۴		شارح اسباب و علامات
۳۳۵		شیخ الرئيس
۳۳۶		عقیلی
۳۳۶		علی بن رین طبری
۳۳۷		قرشی

اللَّهُ يَعْلَمُ مَا تَحْمِلُ كُلُّ أُنْثَىٰ وَمَا تَغِيصُ الْأَرْحَامُ
وَمَا تَزْدَادُ وَكُلُّ شَيْءٍ عِنْدَهُ بِقَدَرٍ

یکی از شگفتی‌های آفرینش ساماندهی حکیمانه مراحل مختلف تشکیل نطفه، لقاح و استقرار و تکامل در پی مرله‌ای جنین و بالاخره ولادت یک انسان با همه ویژگی‌های استثنائی و قدرت خداحو و کمال طلب است که خلقت او با عبارت آفرین بار « فتبارک الله الخالقین » به عنوان شاهکار آفرینش مورد تأکید ذات ربوبی قرار گرفته است.

اهمیت موضوع به پایه‌ای است که در کلیه رایی به کرات و گاهی حتی با ذکر جزئیات و تغییرات گام به گام این فرایند، آدم را اندیشه در آن به منظور بازشناسی عظمت پروردگار و دستیابی به جایگاه عزت آگاهانه و خالصانه فراخوانده است و اکرام به والدین به ویژه مادر را به انسان نشی که در این مأموریت برعهده داشته است خواستار شده است.

تشکیل خانواده برای پاسخگوئی به نیاز فطری و تجسم ادامه حیات و تحقق آرزوها در فرزندان، انگیزه‌ای بسیار قوی و دست مایه‌ای برای تلاش و درک لذات زندگی است و داشتن فرزندان سالم، ماندنی و تداوم بخش استمرار حیات خانوادگی، آرزوئی شیرین و غالباً دست یافتنی است، همچنانکه در شرایطی به لحاظ برخی کاستی‌ها و ناهنجاری‌ها عدم تحقق داشتن فرزند سالم، نقیصه‌ای است که تلخکامی‌ها و ناخشنودی‌هایی در پی دارد.

موضوعی به این درجه از اهمیت، از دیرباز مورد توجه حکیمان و منابع پزشکی بوده و علاوه بر تألیف آثاری در قالب کتاب‌ها و رساله‌های مستقل، تقریباً در تمام جوامع طبّی گذشته مبحثی به باروری و پیش‌نیازهای آن، بارداری و مراقبت‌های طبّی مربوط به آن و بالاخره زایمان ایمن و تدابیر مربوط به نوزاد و کودک اختصاص یافته است و تجارب ارزشمندی در زمینه درمان ناباروری‌ها و ارتقاء سلامت دوران باردازی و مراحل پس از آن را می‌توان از یاقوت‌بنی قرن‌ها اندیشه و تلاش علمی آنان بدست آورد بگونه‌ای که در زمان ما، که عصر پیشرفت‌های سریع و برق آسای دانش پزشکی و فناوری است هنوز با یاقوت‌ها، در کنار دستیافته‌های دانش روز کارآیی و درخشش ویژه‌ای دارد و مانند این ادعا نمونه‌های متعددی از نتایج موفقیت‌آمیز کاربرد آموزه‌ها و تجارب طب سنتی اسلامی ایرانی به موازات کاربرد آخرین دستاوردهای علمی روز یافت می‌شود.

واقعیت این است که غفلت از آنچه که میراث طبّی گذشته ما است به همان میزان ناصواب و زیان‌بار است که افتخار انمندی‌ها و یافته‌های دانش پیشرو و پرمایه روز؛ از این رو جستجو در دانش و تجربه گذشتگان حکیم و فرهیخته ما با آگاهی از آنچه که محصول تلاش علمی و بی‌پای بهره‌گیری از امکانات زمان است می‌تواند به دور از یکسونگری و همسو با مسکن نغز و پرمغز حضرت رسول اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله که فرمود «اعلم ان من جمع علم الناس الی علمه» باشد و بی‌آنکه در مواجهه با نوآوری‌ها این سر خودباختگی و بی‌مایگی به آدمی دست دهد و با حفظ نظام اندیشه و ارزش‌ها و شخصیت اسلامی- ایرانی و بهگزینی آراء و تجارب، گام‌هائی استوار در جهت تحقق آمال انسانی بردارد.

کاری که محقق فرزانه و مدرّس آگاه سرکار خانم سودابه بیوس که با برخورداری از دانش روز و جستجو در میراث علمی طب دوران تمدن اسلامی همراه با تجارب عملی ایشان در تألیف اثری ارزشمند البته با مخاطب خاص صورت داده‌اند شایان تقدیر و تحسین است و امید می‌رود پس از این تألیف،

علاوه بر تدوین آثار تکمیلی تخصصی، جامعه ما شاهد نگارش آثار دیگری در عرصه مراقبت‌های شایسته بارداری با مخاطب عام نیز توسط ایشان و بهره‌گیران از دانش ایشان باشد.

دکتر محمد مهدی اصفهانی

دوم فروردین ماه ۱۳۹۳

www.ketab.ir

پیشگفتار

اواخر سال ۱۳۸۲ بود. از طریق نظام پزشکی در کلاس‌های گیاه‌درمانی که با حمایت شرکت باغ اسانس در دانشگاه آزاد قم تشکیل می‌شد، شرکت کرده بودم. مجری کلاس دکتر سیری و همکاران وی بودند. در طی دوره، مفردات گیاهی با توجه به منابع طب جدید آموزش داده می‌شد. در جلسات آخر این دوره، آقای دکتر کریمی به آموزش آروماتاسی پرداختند. در آنجا، صحبتی از طب سنتی و لزوم توجه به آن مطرح شد و همان قول دادند برای آشنایی با این رشته نیز، از یکی از استادان دعوت شود تا جلسه‌ای برای ما بگذارد. در آخرین جلسه این دوره، استاد ناظم به طرح مبانی طب سنتی پرداخت که با اصرار همکاران از یک جلسه به ۳ تا ۴ جلسه کشیده شد. به دلیل کوتاهی وقت، طرح مطالب تنها به شکل جرقه‌ای بود. با پافشاری همکاران جهت آموزش طب سنتی، استاد ناظم مؤسسه طبوبی را برای ادامه یادگیری مطالب پیشنهاد دادند. کوچه بسیار باریکی در جوار حرم حضرت معصومه (س) که به دالانی نامیده می‌شد، وارد حیاط قدیمی مؤسسه می‌گردید که از چندین اتاق در اطراف باغچه‌ای کوچک تشکیل شده بود. یکی از اتاق‌ها مخصوص تدریس بود و در مجاورت آن، کتابخانه‌ای از کتب طب سنتی دیده می‌شد.

زمانی وارد کلاس‌های مؤسسه شدم که افرادی - به تعداد انگشتان دست - از مدتی قبل مشغول آموزش بودند. زمانی نزدیک به ۲ تا ۳ ساعت، هر روز مشتاق

شنیدن مبانی طب سنتی بودم. اندک‌اندک، مطالب بر وجودم جاری شد و دنیای جدیدی در برابر اندیشه‌ام نمایان گردید. حال کودکی را داشتم که بهترین هدیه را دریافت کرده و ذهن و فکرش درگیر آن شده و توجهش از اطراف زدوده شده باشد. حال و هوای آن دو ساعت کلاس روزانه، کم‌کم به همه ساعات روزهایم سرایت کرد و ادامه‌ای نیک برایم به ارمغان آورد.

با فراگیری طب سنتی آن‌قدر مرا مجذوب خود کرد که ساعت‌های زیادی در طی روز به آن می‌پرداختم و هر روز که می‌گذشت بیشتر به توانایی‌های این رشته و حکیمان گذشته پی می‌بردم. همزمان آموزش‌ها و راهنمایی‌های مداوم استاد نیز به آرامی در من رسوخ می‌کرد، بی آن‌که خود بدانم چه شده است.

اولین بار، درسی که استاد قسمت زنان کتاب معالجات عقلی را به من معرفی کرد، آن قدر این سخن نظر مشکل و غیرقابل اجرا آمد که آن را کنار گذاشتم. پس از دو سال شاگردی در مدرسه طب، ایشان یادم آمد کتابی را ایشان در گذشته به من داده‌اند که درک مطالب آن برای من بسیار سخت بوده و آن را نفهمیده‌ام. جزوه را از کشوی میزم بیرون کشیدم و با تعجب دیدم بخش زنان کتاب معالجات برایم قابل فهم و درک شده است. کتاب تغییری نکرده بود. آموزش‌های استاد توانایی فهم کتاب را به من منتقل کرده بود.

طب سنتی در کل روش زندگی، طبابت، و دیدن من به جهان هستی تغییر ایجاد کرد. بدون اغراق می‌توانم بگویم تولدی دوباره به دلخواه من در خودم در درونم روی داده بود. حال که چند سالی از این تولد می‌گذرد، هر روز به بهانه خواندن و فراگیری مطلبی در این زمینه، صبح را شروع می‌کنم و بلاخره در کتب و نوشته‌ها به بازخوانی متون و جمع‌آوری نکات و در نهایت، آن بیماران می‌پردازم.

اما بارداری

شاید بتوان ادعا کرد که دوران بارداری یکی از مهم‌ترین اتفاقات زندگی هر زنی است. خلقت جنین، عوارض بارداری، زایمان، و... از جمله مسائلی هستند که مورد سؤال و نیاز اهل طب و زنان در جامعه (به شکل دیگر) است. تدابیر حبالی

بابی است که در تمام کتب معالجات و کتاب‌های تدبیرالابدان و حفظ‌الصحه آورده شده و تدابیر و علاج‌هایی در این زمینه مشاهده می‌شود که می‌تواند بسیاری از عوارض دوران حاملگی را کاهش دهد. با به کار بستن این دستورات، حتی قبل از انعقاد نطفه، نسلی سالم‌تر و صالح‌تر به وجود می‌آید. برایم مایه تأسف بود که جای این تدابیر را با توجه به منابع ارزشمندی که وجود دارد خالی می‌انگشتم.

روزی که شروع به جمع‌آوری مطالب در باب تدابیر حمل کردم، به دنبال چگونگی خلقت جنین بودم. زمانی که به امراض حبالی پرداختم، هر روز بر میزان تعجب و تألمم افزوده شد: تعجب و تأسفی ناشی از عدم آگاهی در این باب و مهجور ماندن روش‌های درمانی نیاکان. شاید دو سالی از جمع‌آوری و پیگیری مطالبی در باب تدبیر حبالی گذشته بود. در آن زمان، هنگامی که به قسمت ولادت و عسر و سختی رسیدم، تصور می‌کردم با توجه به روش‌های جدید و افزایش تمایل شدید زنان به سزارین و دوری از زایمان طبیعی و عدم امکان دخالت در این امور، آوردن تدبیر و عسر ولادت در کتاب زائد باشد و از آن عبور می‌کردم. کوتاه مدتی بعد از این مصادف شد با شرکت من در دوره‌ای ۶۰ ساعته در انجمن مامایی، جهت آموزش رشته‌ای جدید زایمان فیزیولوژی. مدرسان این دوره در کانادا و فرانسه آموزش دیده بودند و به تکنیک‌های جدیدی جهت آموزش زایمان فیزیولوژیک اشاره می‌کردند. عمده مسائل طرح‌شده بر این محور بود که عدم استفاده از داروهای مسکن و انقباضات رحمی تا حد امکان و دوری از اینداکشن و به طور کلی دوری از هرگونه دخالت بی‌مورد، موجب می‌شود حاملگی‌ای سالم‌تر و تولدی ایمن‌تر داشته باشیم. در گذشته، من بارها از زبان مادر بزرگ‌ها شنیده بودم که زایمان‌ها به شکل چمباتمه و در منزل صورت می‌گرفته. با دیدن فیلم‌های آموزشی این دوره که مبنای آن بر تکنیک‌های جدید زایمان بود، حرف‌های آنان برایم یادآوری شد. آری، تأکید بر چمباتمه بودن زایمان که موجب بزرگ شدن اقطار لگن می‌گردد، استفاده از ماساژ، نشستن در آبن هنگام زایمان که در فیلم مشاهده می‌شد، و انجام زایمان

در منزل، بار دیگر من را به سمت باب ولادت در قانون بوعلی سپینا کشاند. در حین خواندن درست مثل این بود که داشتم فیلم آموزشی را با آن مطابقت می‌دادم. بوعلی از ماساژ کمر و پشت، قبل از زایمان می‌گفت، از استعمال آبرن در شروع زایمان، از تکنیک‌های خروج جنین و... و من می‌دیدم مطالب بوعلی را به شکل کلاسیک با ظاهرسازی‌های فراوان به خودمان آموزش می‌دهند. چقدر از اصل خود دور شده‌ایم؟ چرا باید گروهی از کانادا و... به ایران سفر کنند و به ما پیش از این زایمان را که خودمان ابداع‌کننده آن بوده‌ایم آموزش دهند؟ ما به کجا می‌رویم؟ چقدر از مبانی علمی و عملی طب سنتی خود دور شده‌ایم؟... زینده است روش علمی، جرجانی، عقلی و دیگر حکیمان را پیش گیریم و با بازخوانی و تفسیر علمی و علاجه‌ها، به استفاده صحیح از طب ارزشمند خود روی بیاوریم.

این نوشتار در این راستا با هنمودها و نظارت استاد اسماعیل ناظم فراهم آمده است. تلاش فراوان شده تا باب از همه منابع در دسترس گردآوری شود تا دوستداران این رشته بدون مراجعه به کتاب‌های متعدد، بتوانند به راحتی در علاج بیماران از منابع طب سنتی استفاده نمایند. در مرحله بعد، با توجه به درخواست دانشجویان دانشکده طب سنتی گویانه از این مباحث در درمانگاه زنان طب سنتی بیمارستان امام خمینی (دانشگاه علوم پزشکی تهران) تدریس گردیده و بسیاری از تدابیر آورده شده در آن مانند تدابیر طبیعت، تدابیر قبل از حمل، تهوع بارداری و... در اختیار مراجعه‌کنندگان قرار گرفته و در مرحله اجرا درآمد است. اما، به هر روی، این تلاشی است خُرد برای دستیابی به ریشه‌ای از دانش نیاکانمان که سال‌هاست غبار فراموشی پذیرفته و از یادها رفته است.

در انتها، با تقدیم سپاس به محضر آنان که این اثر را پیش از انتشار خواندند و در اصلاح کاستی‌ها و خطاهای آن کوشیدند و آنان که پس‌تر آن را خواهند خواند، فروتنانه نقدها و نظرات سروران گرمی را در انتظارم. و لله الحمد اولاً و آخراً!